

van de radiobuizen, die ook in militaire toestellen ingebouwd konden worden, was het moeilijkst, maar ook voor de Duitsers het belangrijkste: daarvoor werden door Philips Joodse gevangenen aangetrokken die de bescherming tegen deportatie het meest nodig hadden. Tot die Joodse gevangenen behoorde een groep Joodse employés van Philips die de firma van eind '41 af verenigd had in een z.g. Speciale Opdrachten Bureau, als gevolg waarvan zij allen met hun gezinsleden (de z.g. Sobu-groep) beschermd waren tegen deportatie. Philips had zich in '42 en '43 ook veel moeite gegeven, de gehele groep van ruim honderd personen voor rekening van de onderneming legaal naar Spanje of Portugal te doen emigreren; dat was mislukt en in augustus '43 moest het overgebleven deel van de groep (sommigen waren ondergedoken) zich naar het *Judendurchgangslager* Vught begeven: vier-en-dertig mannen, een-en-veertig vrouwen, zeventien kinderen. Zij werden in het *Judendurchgangslager* in aparte barakgedeelten ondergebracht en wic hunner tot werken in staat was, kwam in de Speciale Werkplaats terecht.

Aanvankelijk had de leiding van de Speciale Werkplaats niet verder gekeken dan tot het *Schutzhaftlager*: zij wilde de niet-Joden aan wie *Schutzhaft* opgelegd was, en speciaal dan diegenen die naar Duitsland op transport gesteld konden worden, bescherming bieden; de houding van de Duitsers jegens Joden kennend, vreesde zij dat zij de bescherming van die *Schutzhäftlinge* in gevaar zou brengen als zij het *Kommando* een 'gemengd' karakter gaf – die vrees bleek ongegrond. De Joden die ongeveer van mei-juni af in het *Kommando* opgenomen werden, maakten het de leiding van de Speciale Werkplaats overigens niet gemakkelijk: nagenoeg ieder hunner poogde voor zijn eigen relaties eenzelfde beschermde plaats te veroveren. Maar ook voor de niet-Joden gold, dat er altijd veel meer kandidaten voor het Philips-*Kommando* waren dan plaatsen in dat *Kommando*. Er moest geselecteerd worden. Welnu, de leiding hield zwarthandelaren, clandestiene slachters en dergelijken buiten de deur; ze trok nieuwe krachten aan op grond van de inlichtingen die zij vooral verkreeg van de *Kapo* van het *Paketen-Kommando*, van Ketwich Verschuur, en ze koos bij voorkeur bonafide illegale werkers uit, misschien evenwel met deze beperking dat gevangenen die als communisten bekend stonden, een geringere kans hadden dan anderen om in het Philips-*Kommando* opgenomen te worden.

Een belangrijk onderdeel van het *Kommando* werd nog de z.g. Rekenkamer: een afdeling waar een man of dertig, hoofdzakelijk academici (onder hen bevonden zich enkele gegijzelde hoogleraren uit Leiden, maar ook de politieke gevangene prof. Telders), aan het werk gezet werd voor de oplossing van vraagstukken die (maar dat werd natuurlijk gecamoufleerd) geen enkel verband hielden met de Duitse oorlogsinspanning.